



REPUBLIKA SLOVENIJA  
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,  
ZNANOST IN ŠPORT

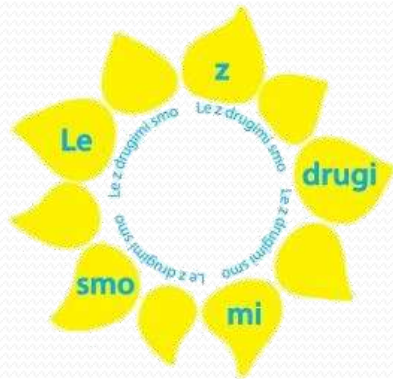


PEDAGOŠKI INŠTITUT



EVROPSKA UNIJA  
EVROPSKI  
SOCIALNI SKLAD  
NALOŽBA V VAŠO PRIHODNOST

## »Krepitev socialnih in državljskih kompetenc strokovnih delavcev«



### Le z drugimi smo

as. Iztok Štefanec

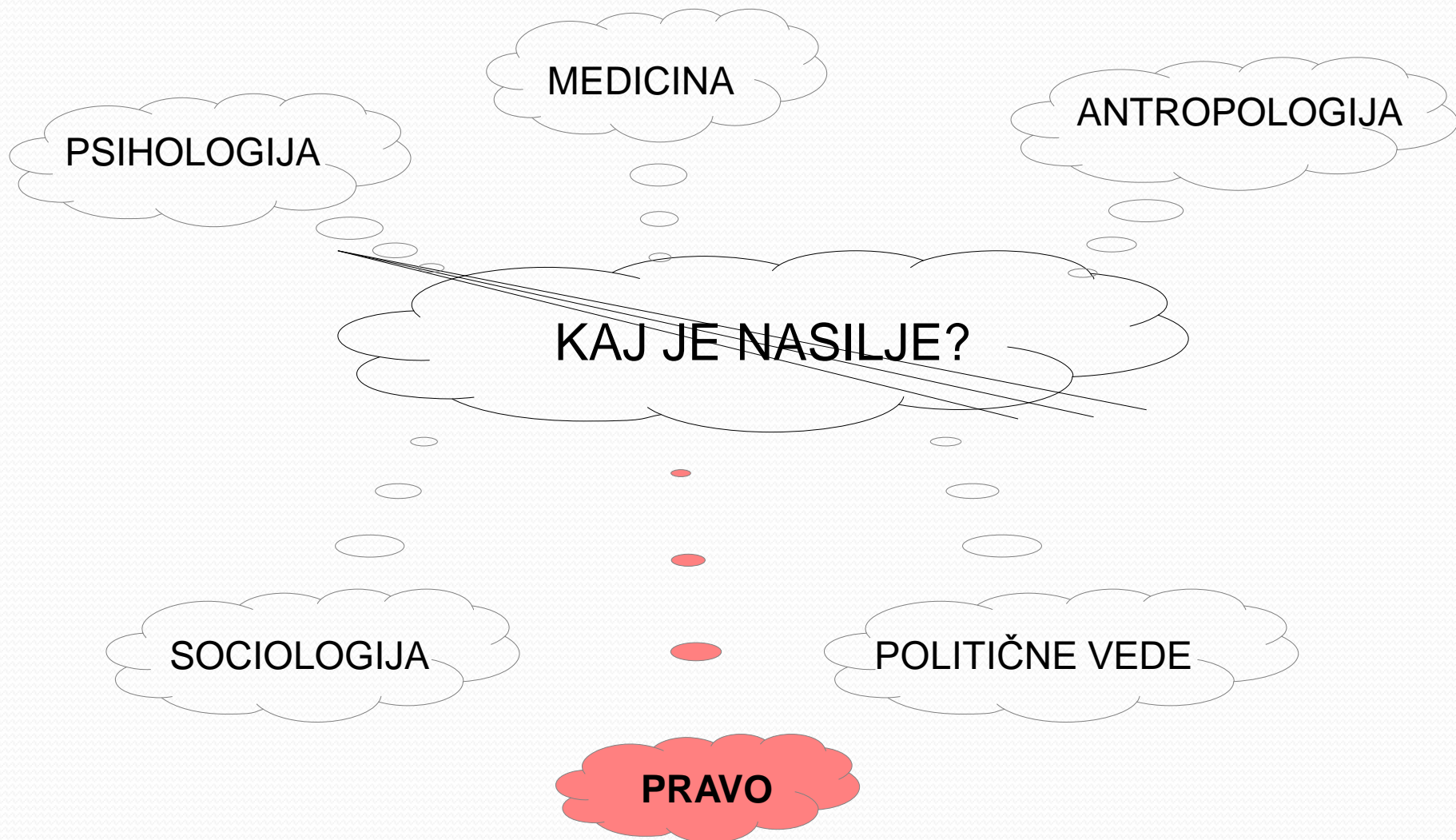
Univerza v Ljubljani, Pravna fakulteta

dr. Mojca Zadavec

Pedagoška fakulteta, zunanja sodelavka

## Strategije preprečevanja nasilja: Pravo in nasilje v šoli Ničelna toleranca do nasilja

Naložbo sofinancirata Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport Republike Slovenije in  
Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada



# PРАВNA OPREDELITEV NASILJA

3. člen Zakona o preprečevanju nasilja v družini (ZPND):\*

„(2) Nasilje je vsaka uporaba fizičnega, spolnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja enega družinskega člana (v nadaljnjem besedilu: povzročitelj nasilja) proti drugemu družinskemu članu (v nadaljnjem besedilu: žrtev) oziroma zanemarjanje ali zalezovanje žrtve ne glede na starost, spol ali katerokoli drugo osebno okoliščino žrtve ali povzročitelja nasilja, in telesno kaznovanje otrok.“

---

\* Uradni list RS, št. 16/08 in 68/16.

„(6) Ekonomsko nasilje je neupravičeno nadzorovanje ali omejevanje žrtve pri razpolaganju z dohodki oziroma upravljanju s premoženjem, s katerim žrtev samostojno razpolaga oziroma upravlja ali neupravičeno omejevanje razpolaganja oziroma upravljanja s skupnim premoženjem družinskih članov, neupravičeno neizpolnjevanje finančnih oziroma premoženjskih obveznosti do družinskega člana ali neupravičeno prelaganje finančnih oziroma premoženjskih obveznosti na družinskega člana.“

EKONOMSKO

ZANEMARJANJE

## OBLIKE NASILJA

(po 3. členu ZPND)

SPOLNO

DUŠEVNO (PSIHOLOŠKO)

TELESNO (FIZIČNO)

„(3) Fizično nasilje je vsaka uporaba fizične sile ali grožnja z uporabo fizične sile, ki žrtev prisili, da kaj stori ali opusti ali da kaj trpi ali ji povzroči bolečino, strah ali ponižanje, ne glede na to, ali so nastale telesne poškodbe.“

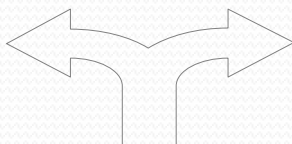
„(5) Psihično nasilje so ravnanja in razširjanje informacij, s katerimi povzročitelj nasilja pri žrtvi povzroči strah, ponižanje, občutek manjvrednosti, ogroženosti in druge duševne stiske, tudi če so storjena z uporabo informacijsko komunikacijske tehnologije.“

ZALEZOVANJE

BESEDNO  
(VERBALNO)

# NASILJE V ŠOLI – ZAKAJ POSEBNA OBRAVNAVA?

STARŠI - „UČITELJ“



„UČITELJ“ - „UČITELJ“

ODRASLA OSEBA – ODRASLA OSEBA



OTROK - OTROK



OTROK – ODRASLA OSEBA

OTROK - „UČITELJ“



OTROK - STARŠI

# NASILJE IN PRAVO

- + PRAVO PREPOVEDUJE RAZLIČNE OBLIKE NASILJA  
(IN GA OPREDELJUJE)
- + PRAVO OPREDELJUJE POSTOPKE V ZVEZI Z  
OBRAVNAVANJEM NASILJA
- + PRAVO OPREDELJUJE POSLEDICE NASILJA

# PREPOVEDI NASILNIH RAVNANJ IN OPREDELITEV ODGOVORNOSTI

## V ŠOLI:

npr. **Pravilnik o šolskem redu v srednjih šolah (2010):\***

2. člen: dijak ima pravico do varnosti in zaščite pred vsemi oblikami nasilja

4. člen: v šoli je prepovedano psihično in fizično nasilje

9. člen: šola s preventivnim delovanjem ozavešča dijake o različnih vrstah nasilja

16., 17., in 18. člen: pravilnik ureja lažje, težje in najtežje kršitve.

Psihično in fizično nasilje predstavlja najtežje kršitve

SPLOŠNA PREPOVED ravnanj, ki jih lahko definiramo kot nasilje:

+ KAZENSKO PRAVNO VARSTVO (KZ-1 opredeljuje ravnanja, ki so prepovedana in vzpostavlja odgovornost za storilca takšnih ravnanj)

+ CIVILNO PRAVNO VARSTVO (OZ- prepoveduje povzročanje škode in odgovornost zanjo)

---

\* Uradni list RS, št. 60/10.

# PREPOVEDI NASILNIH RAVNANJ IN OPREDELITEV ODGOVORNOSTI

KAZENSKOPRAVNO VARSTVO – Kazenski zakonik (KZ-1)\*

Nekatera kazniva dejanja, ki lahko pomenijo nasilje:

- povzročitev telesne poškodbe (122.-124. člen)
- sodelovanje pri pretepu (126. člen)
- prisiljenje (132. člen)
- zalezovanje (134a. člen)
- grožnja (135. člen)
- mučenje (135a. člen)
- nasilništvo (296. člen)
- neupravičeno slikovno snemanje (138. člen)
- razžalitev (158. člen)
- obrekovanje (159. člen)
- izsiljevanje (213. člen)
- posilstvo (170. člen)
- spolno nasilje (171. člen)
- javno spodbujanje sovraštva, naslja ali nestrpnosti (297. člen)
- nasilje v družini (191. člen)



# PREPOVEDI NASILNIH RAVNANJ IN OPREDELITEV ODGOVORNOSTI

KAZENSKOPRAVNO VARSTVO – Kazenski zakonik (KZ-1)\*

135. člen  
(Grožnja)

„(1) Kdor komu, **zato** da bi ga ustrahoval ali vznemiril, **resno** zagrozi, da bo napadel njegovo **življenje** ali **telo** ali **prostost** ali uničil njegovo **premoženje velike vrednosti**, ali da bo ta dejanja storil zoper njegovo bližnjo osebo, se kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do šestih mesecev.

(2) Kdor stori dejanje iz prejšnjega odstavka proti dvema ali več osebam ali z grdim ravnanjem ali z orožjem, nevarnim orodjem, drugim sredstvom ali na tak način, da se lahko telo hudo poškoduje ali zdravje hudo okvari, se kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do enega leta.

(3) Pregon za dejanje iz prvega in drugega odstavka tega člena se začne na predlog.“

---

\*Uradni list RS, št. 50/12 –UPB, 6/16 – popr., 54/15 in 38/16 (poudarki dodani).

# PREPOVEDI NASILNIH RAVNANJ IN OPREDELITEV ODGOVORNOSTI

## KAZENSKOPRAVNO VARSTVO - ODGOVORNOST

### Pogoji:

- starost vsaj 14 let
- naklep (ali malomarnost)
- prištevnost
- storitev ali opustitev

Nekatera kazniva dejanja, kjer zakon vzpostavlja večjo odgovornost za osebe, ki jim je otrok zaupan (npr. učitelj, vzgojitelj itd.):

- spolni napad na osebo mlajšo od petnajst let (173. člen, 3. odstavek)
- kršitev spolne nedotakljivosti z zlorabo položaja (174. člen, 2. odstavek)

# PREPOVEDI NASILNIH RAVNANJ IN OPREDELITEV ODGOVORNOSTI

## CIVILNOPRAVNO VARSTVO – ODGOVORNOST Obligacijski zakonik (OZ)\*

### Odškodninska odgovornost mladoletnika (137. člen):

- oseba do 7. leta starosti  
NE odgovarja
- oseba med 7. in 14.  
letom NE odgovarja,  
razen če se dokaže, da je  
bila pri povzročitvi škode  
zmožna razsojati
- oseba po 14. letu  
odgovarja po splošnih  
pravilih

### Odgovornost staršev za mladoletnega otroka (142. člen):

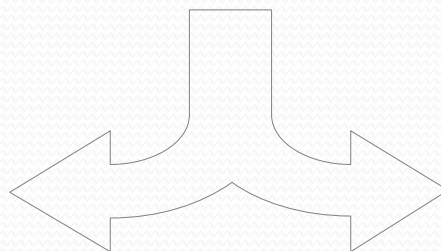
- do 7. leta otroka ne gede na  
krivdo staršev (razen če je škoda  
nastala medtem, ko je otrok  
zaupan drugemu in je odgovorna  
ta oseba)
- od 7. leta otroka starši  
odgovarjajo, razen, če dokažejo,  
da je škoda nastala brez njihove  
krivde

### Odgovornost drugih za mladoletnika (144. člen):

„(1) Za škodo, ki jo drugemu  
povzroči mladoletnik  
medtem, ko je pod  
nadzorstvom skrbnika, šole  
ali druge ustanove,  
odgovarjajo skrbnik, šola  
oziroma druga ustanova,  
razen če dokažejo, da so  
opravljali nadzorstvo z  
dolžno skrbnostjo, ali da bi  
škoda nastala tudi pri  
skrbnem nadzorstvu.“

# POSTOPKI V PRIMERU ZAZNANEGA NASILJA

ČE SE ZGODI  
MEDVRSTNIŠKO NASILJE  
V ŠOLI



ČE ŠOLA ZAZNA, DA BI  
OTROK LAHKO BIL ŽRTEV  
NASILJA V DRUŽINI

# MEDVRSTNIŠKO NASILJE V ŠOLI

Navodila za obravnavo medvrstniškega nasilja v vzgojno-izobraževalnih zavodih\*

- Navodila niso zavezujoč pravni akt, ampak le pripomoček, ki zaposlenim v vzgojno-izobraževalnih zavodih pomaga pri soočanju z nasiljem;
- Pripravila jih je Delovna skupina Zavoda RS za šolsvo, skupaj s priročnikom so bila izdana leta 2016;
- Opredelitev: „*Medvrstniško nasilje je vsaka oblika fizičnega, psihičnega, spolnega, materialnega ali spletnega nasilja, pri kateri se otrok, nad katerim vrstnik oz. vrstniki izvajajo nasilje, počuti ogroženo.*“\*\*
- Navodila se ne uporabljajo le za otroke (mladoletnike), pač pa v primeru medvrstniškega nasilja tudi glede polnoletnih udeležencev izobraževanja;
- Opisuje tudi načela obravnave medvrstniškega nasilja.

---

\*V nadaljevanju povzeto po: Lešnik Mugnaioni, D: Navodila s priročnikom za obravnavo medvrstniškega nasilja v vzgojno-izobraževalnih zavodih (ur. Tanja Novakovič), Zavod RS za šolstvo, Ljubljana 2016. (v nadaljevanju Navodila)

\*\*Glej str. 7 Navodil.

# Navodila za obravnavo medvrstniškega nasilja v vzgojno-izobraževalnih zavodih

## Načela:\*

- ničelna toleranca do nasilja
- žrtvi verjamemo
- individualno doživljanje nasilja
- nasilno vedenje je izbira
- ne obljubljamemo
- ne soočamo žrtve in povzročitelja
- ne prelagamo odgovornosti za ukrepanje na druge

# Navodila za obravnavo medvrstniškega nasilja v vzgojno-izobraževalnih zavodih\*

## delavec, ki zazna nasilje ali je o njem obveščen

poskrbi za  
varnost in  
zdravje otroka

če je potrebno, pokliče  
nujno medicinsko pomoč  
in obvesti starše

pogovori se z otrokom  
(žrtvijo) in mu nudi  
čustveno oporo

### Najpozneje naslednji dan:

- obvesti razrednika, šolsko svetovalno službo, ravnatelja (ki obvesti starše)
- naredi zapis o dogodku in ga izroči šolski svetovalni službi

### **Šolska svetovalna služba (ali vodstvo VIZ):**

- se ločeno pogovori z otrokom žrtvijo in povzročiteljem nasilja in izdelava zapis pogovora
- po potrebi oblikuje tudi načrt za preprečitev nadaljevanja nasilja

\*Več o postopku in posameznih korakih zlasti na straneh 20-27 Navodil.

# Navodila za obravnavo medvrstniškega nasilja v vzgojno-izobraževalnih zavodih

## 2. PROCESNA INTERVENCIJA

### Šolska svetovalna služba

↓  
Svetovalno delo z žrtvijo in povzročiteljem (povabi se tudi starše)

↓  
Najpozneje v treh delovnih dneh skliče TIM:  
- svetovalni delavec (*načeloma vodi tim*)  
- razrednik / vzgojitelj obeh otrok  
- ravnatelj  
- drugi po potrebi

⏟  
Naloge tima:

- izdelava načrta pomoči žrtvi
- načrtuje vzgojno ukrepanje za povzročitelja
- načrtuje delo s starši, oddelkom, opazovalci
- sodeluje z zunanjimi institucijami



# Navodila za obravnavo medvrstniškega nasilja v vzgojno-izobraževalnih zavodih

Obveščanje (ravnatelj kot uradna oseba VIZ):\*



## POLICIJA:

- sum, da je bilo storjeno k.d., ki se preganja po uradni dolžnosti
- povzročitelj že dopolnil 14 let

(to določa 145. člen ZKP:\*\*)

„(1) Vsi državni organi in organizacije z javnimi pooblastili so dolžni naznaniti kazniva dejanja, za katera se storilec preganja po uradni dolžnosti, če so o njih obveščeni, ali če kako drugače zvedo zanje.“)



## CSD:

- kadar se obvesti policijo
- lahko tudi kadar tim oceni, da eden ali več od vpletenih otrok potrebujejo pomoč CSD

(to določa 2. odstavek 91. člen Zakona o socialnem varstvu (ZSV)\*\*\*)

„Organi ter zavodi in druge organizacije, ki pri svojem delu ugotovijo ogroženost otroka, mladoletnika ali osebe, ki ji je odvzeta poslovna sposobnost, so dolžni o tem obvestiti center za socialno delo na svojem območju.“)

\*Več o dolžnosti in pomenu obveščanja zunanjih institucij na str. 9 in 27, 28 Navodil.

\*\*Zakon o kazenskem postopku (ZKP): Uradni list RS, št. 32/12 – UPB, 47/13, 87/14, 8/16 – odl. US, 64/16 – odl. US in 65/16 – odl. US.

\*\*\*Uradni list RS, št. 3/07 – UPB, 23/07 – popr., 41/07 – popr., 61/10 – ZSVarPre, 62/10 – ZUPJS, 57/12, 39/16 in 52/16 – ZPPreb-1.

# NASILJE V DRUŽINI\*

+ Krovni zakon na tem področju je Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND) iz leta 2008, ki je bil noveliran (spremenjen) leta 2016

+ Zakon je nastal kot odziv na potrebo po enotnem pristopu različnih državnih organov in drugih udeležencev pri obravnavi nasilja v družini, pri varstvu žrtev, še zlasti otrok

## ZAKAJ SE V ŠOLAH UKVARJAMO S TEM ZAKONOM?

+ Ker ZPND v 5. členu določa **dolžnost** vseh organov in organizacij, da izvedejo vse **postopke in ukrepe** za zaščito žrtev, v 6. členu pa določa **dolžnost prijave** vseh, tudi osebja v vzgojno-varstvenih in vzgojno-izobraževalnih zavodih, ne glede na določbe o varovanju poklicne skrivnosti (dolžnost jim nalaga, da o sumu nasilja v družini takoj obvestijo CSD, policijo ali DT).

+ Po 4. členu ZPND je otrok žrtev nasilja tudi, če je prisoten pri izvajanju nasilja nad drugim družinskim članom ali pa živi v okolju, kjer se nasilje izvaja.

---

\*V nadaljevanju povzeto po: Filipčič, K; Klemenčič, I.: Obravnavanje nasilja v družini, priložnik za zaposlene v vzgojno-izobraževalnih zavodih, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, Ljubljana 2011, str. 12, 19 in naslednje. (v nadaljevanju Priročnik)

# NASILJE V DRUŽINI

## PRAVILNIK O OBRAVNAVI NASILJA V DRUŽINI ZA VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNE ZAVODE (2010)\*

### ZAKAJ:

- da bi vsi v instituciji poznali postopek
- naloge so jasno in v naprej določene, kar zaposlenim pomaga pri odzivanju na zaznano nasilje
- da bi bil postopek izenačen za vse otroke ne glede na zavod, ki ga obiskujejo
- s tem se uresničuje zakon ZPND

### NAČELA:

- ničelna toleranca do nasilja
- otroku se zaupa
- o nasilju doma naj otrok v šoli govori le enkrat

---

\*Uradni list RS, št. 104/09.

Več o razlogih za sprejem Pravilnika in njegovih načelih na str. 19-23 Priložnika.

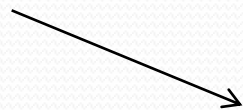
# PRAVILNIK

## 1. KORAK\*

Otrok delavcu VIZ  
o nasilju pove sam



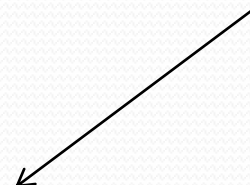
pogovor



Delavec opazi  
poškodbe,  
spremembe vedenja,  
druge znake

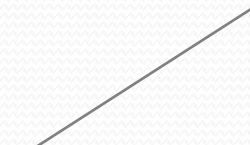


delavec informacijo  
o nasilju v družini  
dobi od tretje osebe



**delavec VIZ**

Nujni primeri:  
obvesti CSD,  
policijo



obvesti šolsko svetovalno  
službo



izdela zapis



# PRAVILNIK

## ZAPIS\*

= uraden dokument, ki predstavlja osnovo za prijavo nasilja na CSD

- zapišemo tako, kot navaja otrok (lahko tudi dobesedno), uporabljamo slengovske izraze, ki jih je uporabil otrok (zapis naj bo objektivni posnetek povedanega)
- če povzemamo izjave drugih, moramo navesti njihova imena in razmerje do otroka ter okoliščine, v katerih nam je bila informacija posredovana
- zapis naj bo kratek in jedrnat, s temeljnimi podatki
- otrok ne podpisuje zapisa; na njegovo vprašanje, kdo bo zanj izvedel, odgovorimo po resnici
- v zapisu mora biti navedeno tudi, komu in kaj je delavec o dogodku poročal, preden je zapis oddal svetovalnemu delavcu
- pravilnik vsebuje tudi prilogo, t.j. primer obrazca, ki je lahko v pomoč pri izdelavi zapisa

---

\*Več o zapisu (tudi primer obrazca zapisa) na str. 31-36 Priročnika.

# PRAVILNIK

## Primer neustreznega zapisa\*

„Pred nekaj dnevi je Gašper v stiski in prestrašen povedal, da je doma žrtev hudega družinskega nasilja s strani nasilniškega očeta, ki je poleg tega tudi alkoholik, nasilen pa je tako do žene, katero tudi verjetno pretepa. Oče uporablja v otrokovi prisotnosti neprimerne izraze, zaradi česar sklepamo, da gre verjetno tudi za znake psihičnega nasilja. Žrtev nasilja pijanega očeta je tudi Sara, njegova sestra. Gašper je opisal, kako ga je oče grdo pretepel, ga grobo vlekel po stopnicah in ga porinil v sobo, potem pa je zaradi strahu prespal noč v oblačilih ...“

---

\* Filipčič, K; Klemenčič, I.: Obravnavanje nasilja v družini, priročnik za zaposlene v vzgojno-izobraževalnih zavodih, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, Ljubljana 2011, str. 35 in 36.

# PRAVILNIK

## Primer dobrega zapisa\*

- „• Gašperja pripelje v svetovalno službo učitelj športne vzgoje. Gašper pove: “V soboto me je oči pretepel, mi zvil roko. Mama me je peljala k zdravniku.”
- Pove, da so bili v soboto na pikniku. Stric je imel rojstni dan, pili so, oče je zaspal v ležalniku.
- Pove, da je oče doma vpil, da je vpil že v avtu. Mami je rekel, da jo bo vrgel iz avta. In da se krega na druge voznike, ko je pijan.
- Pove, da ga je bilo strah, da je tudi Sara jokala.
- Pove, da je oče mami rekel prasica in kurba.
- Pove, da je oče rekel, naj gresta s Saro spat. Ker mu je rekel, da še ni zaspan, mu je oče rekel, naj zapre gobec in da je pankrt. Zgrabil ga je za roko in ga vlekel po stopnicah. Pove, da je vpil na Saro.
- Pove, da ga je bilo strah, ker sta se oči in mami kregala, da ni mogel zaspati, da je jokal v postelji.“

---

\* Filipič, K; Klemenčič, I.: Obravnavanje nasilja v družini, priročnik za zaposlene v vzgojno-izobraževalnih zavodih, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, Ljubljana 2011, str. 35 in 36.



# PRAVILNIK

Delavec obvesti šolsko svetovalno službo

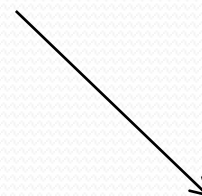


2. KORAK



POSREDOVANJE SUMA O NASILJU DRUGIM INSTITUCIJAM

- isti ali naslednji dan mora **vodstvo šole ali šolska svetovalna služba** uradno obvesiti o sumu nasilja CSD, policijo ali DT
- obvestilo je lahko telefonsko
- prijava CSD-ju je pisna, skupaj z zapisom



Naslednji dan po prijavi:  
Oblikovanje internega tima

- šolska svetovalna služba
- vzgojitelj ali razrednik
- delavec, ki je naredil zapis
- na prvem sestanku tudi ravnatelj



Tako se lahko začne 3. KORAK

Oblikovanje multidisciplinarnega tima (delo vodi strokovni delavec CSD ali policije)



# PRAVILNIK

## PRIJAVNA DOLŽNOST:\*

### 2. odstavek 6. člena ZPND (*povzetek*):

Vsakdo, zlasti pa strokovni delavci oziroma delavke v zdravstvu ter osebje vzgojno-varstvenih in vzgojno-izobraževalnih zavodov, mora ne glede na določbe o varovanju poklicne skrivnosti takoj obvestiti center za socialno delo, policijo ali državno tožilstvo, kadar sumi, da je otrok žrtev nasilja.

Ni torej pomembno, ali je učitelj o nasilju prepričan, dovolj je, da ima razlog za sum (dovolj je obvestilo, dvom). Učitelj namreč ne raziskuje, preiskuje dogodka!

ZPND ne določa sankcije za primer opustitve prijavne dolžnosti, jo pa za nekatere primere določa KZ-1:

281. člen: „(2) Uradna oseba, ki zavestno opusti ovadbo kaznivega dejanja, za katero zve pri opravljanju svoje službe, če je zanj z zakonom predpisana kazen treh ali več let zapor, storilec pa se preganja po uradni dolžnosti, se kaznuje z zaporom do treh let.“ (*v VIZ je uradna oseba ravnatelj*)

---

\*Več o dolžnosti in pomenu prijave na str. 43-45 Priročnika.

# VIRI IN LITERATURA

- Lešnik Mugnaioni, D: Navodila s priročnikom za obravnavo medvrstniškega nasilja v vzgojno-izobraževalnih zavodih (ur. Tanja Novakovič), Zavod RS za šolstvo, Ljubljana 2016.
- Filipčič, K; Klemenčič, I.: Obravnavanje nasilja v družini, priročnik za zaposlene v vzgojno-izobraževalnih zavodih, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, Ljubljana 2011.
- Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZNPĐ), Uradni list RS, št. 16/08 in 68/16).
- Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI), Uradni list RS, št. 16/07 – UPB, 36/08, 58/09, 64/09 – popr., 65/09 – popr., 20/11, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 47/15, 46/16 in 49/16 – popr.
- Pravilnik o šolskem redu v srednjih šolah, Uradni list RS, št. 60/10.
- Kazenski zakonik (KZ-1), Uradni list RS, št. 50/12 –UPB, 6/16 – popr., 54/15 in 38/16.
- Obligacijski zakonik (OZ), Uradni list RS, št. 97/07 – UPB in 64/16 – odl. US.
- Zakon o kazenskem postopku (ZKP), Uradni list RS, št. 32/12 – UPB, 47/13, 87/14, 8/16 – odl. US, 64/16 – odl. US in 65/16 – odl. US.
- Zakon o socialnem varstvu (ZSV), Uradni list RS, št. 3/07 – UPB, 23/07 – popr., 41/07 – popr., 61/10 – ZSVarPre, 62/10 – ZUPJS, 57/12, 39/16 in 52/16 – ZPPreb-1.
- Pravilnik o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode, Uradni list RS, št. 104/09.